

поворот сюжету прочитується як відображення засадничої невпевненості діаспори в тому, що їй випаде грати якусь помітну роль у розбудові незалежної України.

У сухому залишку суто науково-фантастичні елементи повісті прописано набагато слабше за політичні сценарії перемоги над ненависною авторові імперією. Діаспорного читача правдоподібно приваблювали у повісті Тиса саме останні моменти, а не наївні описи дихання чистим повітрям на полюсі Венери. Написана серйозно повість Юрія Тиса «К-7» надавалася і до іронічного прочитання, дещо нагадуючи в цьому сенсі альтернативну історію в романі Василя Кожелянка «Дефіляда в Москві», який можна читати, не вловлюючи іронії.

Отже, перша спроба створити новий для діаспорної літератури жанр фантастики завершилася неоднозначно. Повість Юрія Тиса «К-7» надзвичайно слабка саме в плані фантастики, натомість у ній потужно оприявлено традиційні національно-визвольні мотиви. Так само пошук нових героїв застряг десь на півдорозі між старим і новим, а його ідеологічний підтекст подекуди підважено гумористичною формою оповіді. Втім, така неоднозначність типова для майже всіх жанрів масової культури у повоєнній діаспорній літературі.

Література:

1. Павличко С. Д. Теорія літератури / В. Агеєва, Б. Кравченко (упоряд.); М. Зубрицька (передм.) / С. Д. Павличко. — К. : Основи, 2002. — 679 с.
2. Тис Юрій. К-7: Фантастичне оповідання / Юрій Тис. — Торонто, Онтаріо : Гомін України, 1964. — 207 с. (Бібліотека видавництва «Гомін України», ч. 25).
3. Тис Юрій. Щоденник національного героя Селепка Лавочка / Юрій Тис. — Буенос-Айрес : Видавництво Ю. Середяка, 1954. (Бібліотека «Мітли», ч. 1).

Yurii Tys's Science Fiction Novel «K-7» as A Case Study of the Search for New Genres and Topics in Postwar Diasporic Prose

This article analyzes a 1964 science fiction novel as reflecting an attempt by some Ukrainian diaspora writers of the 1960s to branch out into the pop-culture genres of adventure, science fiction, and romance. In «K-7», travels in outer space serve as the background for a utopian vision of a small group of diaspora nationalists who cause the collapse of the Soviet empire. The article argues that Yurii Tys was ultimately unable to break free of the ideological models and character types established in numerous prose works on the Ukrainian insurgents' struggle against the Soviets.

УДК 821.161.2:2

Тетяна Музика (Івано-Франківськ)

РЕЛІГІЙНА ПРИРОДА ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ ВАСИЛЯ БАРКИ: ЦІННІСНИЙ АСПЕКТ (на матеріалі роману «Спокутник і ключі землі»)

Як відомо, цінності присутні у всіх сферах людського існування: «У всіх явищах культури ми завжди знайдемо втілення якої-небудь визнаної людиною цінності, заради якої ці явища створені» [цит. за: 7, с. 16]. Вони відображають основні нерозривні зв'язки людини з дійсністю, реалізовані у поняттях високого рівня абстракції: добра і зла, істини, любові, віри, обов'язку, справедливості, які є першоосною для осягнення принципів людського буття. Цінності — визначальний чинник у формуванні людського світогляду, першопричина роздумів над проблемами власного існування в цьому ніколи до кінця не пізаному світі.

За Максом Шелером, саме характер особи, її бажання, потреби, роздуми, визначають особливості людського світогляду, його зміст та структуру, особливості пізнання світу [13,

с. 306]. Думку про те, що в основі своїй людський світогляд ціннісно зумовлений, підтримує думку також Василь Супрун [11, с. 262]. Через зростання зацікавлення ціннісними орієнтаціями життя індивіда, аксіологічний підхід дедалі частіше поширюється на усі сфери людського існування, кожна з яких меншою чи більшою мірою в основі своїй все ж таки ціннісно орієнтована.

Аксіологічним проблемам сучасності присвячені праці Фелікса Лазарева, Мирослава Поповича, Віталія Табачковського та інших; серед інших дослідників аксіологічного напрямку в літературознавстві та філософії особливо актуальними для нас є праці Володимира Малахова (проблема любові як базової етичної цінності), Сергія Кримського (ціннісний смисл безсмертя), Геннадія Гребенькова (вітально-аксіологічна концепція особистості).

Складовою частиною єдиної багатоаспектної аксіологічної системи виступають християнські цінності, аналізу яких у контексті творчості діаспорного письменника Василя Барки, присвячена наша розвідка. Маркованість Барчиної творчості християнством була відзначена уже багатьма дослідниками творчості митця. У його творчому доробку розглядалася трансформація, переосмислення, своєрідна авторська інтерпретація біблійних елементів, мотивів та символів. Ми ж зосередимось на тому, що його творчість — відбиток особистих морально-ціннісних приписів. Послуговуючись християнськими мотивами, Василь Барка вказує передовсім на їхній морально-етичний зміст, намагаючись донести до української нації, зокрема, її емігрантської частини, до свідомості своїх героїв і читачів християнські духовні цінності та канони. У час духовного відвойовування культурного простору української нації, коли «скрізь густіє сліпота духовна, в ній закривається мрякою кожна правда життява...» [3, с. 42], звернення до релігійних цінностей, насамперед християнських є особливо актуальним. Тому цілком умотивованим стало акцентування автором уваги на морально-етичних приписах християнської релігії.

Як відомо, одним із найцікавіших виявів ціннісного боку людського життя, який доцільно розглядати крізь призму християнської аксіології, є сенс людського життя. Взаємозалежність між цими поняттями влучно підкреслює Павло Гуревич: «цінність — це життєва орієнтація людини. Цінності упорядковують дійсність, вносять в її осмислення оцінні моменти, надають смислу людському існуванню» (переклад мій. — Т. М.) [5, с. 341–342]. В аксіологічній науці широко застосовується поняття «трансцендентних цілей», про які маємо підстави говорити в момент, коли ціннісно орієнтоване людське життя зумовлюють «цінності дуже високого рівня абстрактності, які трансцендентують час, простір і навіть кінечність людського життя — Бог, Любов, Милосердя, Добро, Честь, Обов'язок, і т. ін.» (переклад мій. — Т. М.) [9, с. 149]. Власне, такі цілі і «визначають смисл і зміст всього іманентного буття як людини, так і культури» (переклад мій. — Т. М.) [9, с. 149]. Своєрідну інтерпретацію отримують трансцендентні категорії «Бог», «Любов», «Милосердя», «Доброта» та ін. в творчому доробку Василя Барки; адже вони і визначають, за його переконаннями, зміст усього людського життя.

Християнські цінності виступають у Барки одним із ключових модусів людської екзистенції. Жан-Поль Сартр стверджував, що «життя не має апріорного сенсу. <...> ви самі повині надати йому сенсу, а цінності це не що інше, як ось цей вибраний вами сенс» (переклад мій. — Т. М.) [цит. за: 6, с. 52]. Пряме застосування це твердження отримує у романі «Спокутник і ключі землі» Василя Барки: ставлячи людину на шлях вільного вибору, письменник дає їй можливість самій обрати сенс свого існування, надаючи перевагу людському життю у єднанні з Господом. Бог як втілення найвищих моральних норм, його постійна присутність у житті в усіх можливих проявах стають в Барки найбільшою ієрофанією людського буття.

А відтак чільне місце серед аксіологічних категорій займає проблема віри, яка «ставить кожного з нас перед найвищою цінністю життя» (переклад мій. — Т. М.) [цит. за: 6, с. 30]. Для Василя Барки, «білого схимника», віра — «найвищий стан для людського життя, з відкриттям найбільшої і спасаючої довічно, аж і крізь смерть, — священної істини: про дійсність живого, над ангельського Отця всіх» [3, с. 350]. Василь Барка, як стверджує Леся Корсун, будучи людиною віруючою, завжди був переконаний, що його твори — це співтворчість Вищих сил, які диктують йому навіть поза його свідомістю. Звідси, важливою прикметою морально-релігійної природи творчості автора є принцип «екзистенція через трансценденцію»: «Хто з вірою

в істину Христа, той — людина «святої правди», «...» а ця правда перемагає смерть і гріх і всяке рабство навіки» [3, с. 15]. Отже, віра в Бога виступає чільним морально-ціннісним компонентом моделювання дійсності письменником, першоосною якої є моральні приписи милосердя, доброти, любові.

Найважливіші життєві орієнтації у творчості Василя Барки доволі часто знаходять своє вираження у символічній формі: християнські заповіді втілюються в глибоких архетипних символах. Аналізуючи твори Барки з погляду морально-ціннісних доміант і категорій, відзначимо, що більшість образів-символів у своїй основі несуть морально-християнське значення, і тому набувають багатовимірності, поліаспектності. «Спокутник і ключі землі», за жанром — роман-притча, отже, цілком виправданими є своєрідне притчеве моралізаційно-повчальне наповнення вжитих у творі християнських мотивів та символів.

Серед них чи не найбільш семантично навантажений у романі символ Голготи, Розп'яття. Цей архетипний символ спасіння людства постає у автора як мірило всесвітнього хронотопу, точка відліку: до і після цього дня мислиться світова історія, ця подія «стала в зміст вічності, так! — всієї вічності, всього, що зберігається, і стала в зосередженні її» [3, с. 433].

Біблійний символ Голготи надзвичайно важливий для розуміння моральної спрямованості творчості Василя Барки. Розп'яття мислиться автором поліаспектно: як спокутування гріхів, як єдиний шлях до Бога, як вияв Божої доброти та любові: «Відбулася найсуттєвіша зміна всієї земнонебесности «...» Гріх спокутуваний, він був спалений розп'яттям Христа, страждання Божого сина змінило світ повністю» [3, с. 443]; поступово його символіка розгортається у площину морально-етичного канону життя всесвіту: «Розп'яття вчить нас основної правди тут і в надсвіті: справжньої синовності для небесного Отця; і така наука — вища за всі останні» [3, с. 45].

Смислово навантаженою є у творі символіка Святих Тайн, «дійсної крові і плоті Ісуса Христа», пролитих єпископом, які стають безпосередньою причиною проходження шляху страждання головним героєм. Символіка біблігеми хресної дороги розгортається у романі Барки як шлях спокутування гріхів Олегом Паладюком — «вслід самому небесно Бесмертному, кого було присуджено на страшений Хрест Голготи: в земну смерть і він її тоді зруйнував» [3, с. 47]. Цвинтар, надгробні хрести, нагадування про близьке «сусідство живих і мертвих», символізують швидкоплинність, неважливість земного життя. «Символічна яма», викопана гробарем Нестріхою, стає місцем спочинку «наймилішої частини приземленого кохання», а спалення листа від коханої жінки — символічним похороном почуттів, втрати минулого й майбутнього.

Християнський мотив «розп'яття» як момент спокутування людських гріхів Василь Барка пов'язує із семантикою розп'яття як очищення та досягнення божої істини шляхом певного терпіння, страждання. А відтак провідним мотивом роману «Спокутник і ключі землі», що об'єднує сюжетні-композиційні колізії твору, є мотиви спокуси-гріха-спокути, які, взаємозумовлюючись, стають основою для виявлення морально-ціннісного змісту твору, — морально-етичного домену життя нації.

Першоосною сюжетно-композиційного розвитку твору є євангельський мотив Божого приходу на землю з метою спокутувати своєю смертю людські гріхи, щоб подарувати людству нове життя: «Вже тепер, в наших грудях, воно починається: силою незбагнено преображеного Хреста Розп'яття: ніби дерева блаженного життя» [3, с. 44]. Спокута власного гріха стає своєрідним смыслом життя і героя роману — музиканта Олега Паладюка, українського емігранта; Олег вбачає у ній можливість «відновити душевну справжність: найбільшу; до крові серця — чисту цілковито» [3, с. 423]. Важке матеріальне становище, докори коханої жінки змушують Олега попри заборону єпископа звернутися до астрологів з метою знайти кращу роботу. Відтак несправедливе звинувачення у скоєнні вбивства, засудження до смерті, сприймається Паладюком як своєрідне очищення, яке слід пройти задля Божого прощення: «Тільки мукою смертною, проходячи через її огонь до краю, міг випалювати його [гріх] з своєї істоти» [3, с. 397]. Він стає тим «спокутником», для якого «смертна кара ставала, як лік: навіки; як визволення», в цьому він вбачає своє випробування, іспит. Отже, автором вводиться до контексту твору старозавітна інвектива «забороненого плоду — порушення заборони — покарання». При чому, гріх у Барки асоціюється зі зрадою, зневірою, яка розкривається крізь призму дилеми — вибору між «добром» і «злом», між дозволеним і забороненим.

У романі «Спокутник і ключі землі» Василь Барка ставить людину на шлях усвідомленого морального вибору, вона знаходиться на перехресті двох світів — над- і під-, і завжди має право вибору: обрати життя праведне, у Господі («над нами небеса з престолом Предвічного і янголами його»), або ж — шлях пекельний, гріховний («під нами, в серці землі палахкотить пекло: ми, якщо люди неправди, будем йому належати»). Олег Паладюк опиняється перед складним морально-етичним вибором, він немов «на уявних терезах, де на одній шалі лежить камінь єпископського закляття, — на другу шалю падає нова вага: від доказів Таїси» [3, с. 24]. Заради можливості кращого життя, покращення матеріального становища, омріяного сімейного щастя Олег робить вибір, який згодом мусить спокутувати. Вибирати доводиться і його коханій Таїсі — вірити коханому чи наклепникам, залишитися йому вірною чи зрадити, що вона, зрештою, й чинить, зранивши обранця «до дна серця». Втративши його любов, Таїса залишається самотньою і покинутою.

«Абсурд став домінуючою ознакою масового життя», людство ступило на шлях «втрати життєвих смислів, екзистенційної невизначеності, неврівноваженості буття» — так характеризує стан суспільної свідомості ХХ ст. Анатолій Гордієнко [4, с. 62–63]. Абсурдність, несправжність, неважливість приземленого людського життя у космосі духовного буття через аксіологічну парадигму у своїх творах наголошує Василь Барка. Однак він не просто порушує цю проблему, а шукає шляхи спасіння, душевного очищення: всі люди при щоденних спокусах впадають у гріх, єдиний вихід з якого — «пройти через страхітливий іспит, вже на межі загину» [3, с. 48].

Цікавим аспектом морально-етичного боку людської екзистенції, змальованої в романі, є втрата людством свого першородного образу, дарованого Богом. За Баркою, людина «призначена була жити без приуяви про зло — на землі, а віддзеркалювати в собі безмежно святу особистість Божу» [3, с. 383], а натомість суспільство відвернулось від Божої правди, для людей не існує нічого святого: «тварини мають більше признання для своїх кормителів, ніж багато з нас — для небесної сили» [3, с. 43]. Люди перетворюються на «квазі-божків», забуваючи, що створені на подобу Божу; світ стає немилосердним, зрадливим, повним ненависті та зла.

Життя самого Василя Барки, а відповідно і його твори, є своєрідним віддзеркаленням біблійної мудрості «все марнота марнот». Кількома вдалими штрихами письменник описує життя українців-емігрантів на чужій землі: вдівця, родичі якого ділячи спадок, витратили його на судову тяганину, діти ж померлого опинились у притулку; або ж — багача, що все життя згрібав багатства, втративши відчуття смислу життя, а на заклики друзів схаменутися «сміявся і з безмірною самовпевненістю <...> відказував: маю контракт з Богом — на сто років і сто мільйонів. Через місяць помер. Нема ні заповіту, ні нащадків. Власність забрало місто» [3, с. 388].

Тому й поняття гріха розуміється автором як наслідок втрати людиною і морально-етичних орієнтирів, в основі своїй і особистісно, і суспільно зумовленої. Розчарування в житті, важка праця, сором через бідність, важке животіння зневірюють Паладюка. Тому мотив справедливого покарання мислиться автором як один із шляхів утвердження тих чи інших важливих моральних догм. Так, поступово Паладюк усвідомлює, що без Бога, духовності життя у цьому світі не має жодного сенсу.

Весь романі Барки — «про повну зміну, ніби створення наново свого серця — силою думки і волі» [3, с. 19], про перемену людського ества, переосмислення власного буття, вибір правильного життєвого шляху. Цінністю у Барки стає те, завдяки чому людина відчуває себе людиною, те, що виступає мірою людського в людині. А це — гуманістичне сприйняття світу та людини в ньому, взаємовідношення між людьми за прикладом Бога, який «терпить нас без кінця, продовжує вік, щоб справились. Так повинні і ми робити» [3, с. 13]. Отож, мотиви прощення, милосердя «самозречення всякою величчю» стають наріжними каменями морально-етичного канону життя суспільства.

Доцільним також є розгляд творчості Василя Барки у контексті національних духовних цінностей з метою виявлення морально-ціннісних настанов, що становлять основу буття української нації. Зокрема, морально-ціннісні категорії стають у Барки засобом позбавлення від рабської психології, поневолення нації. У аморальному способі життя, недотриманні даних Христом законів криються й причини «нелюдського жаху», пануючого на українській землі:

«під постійним терором; злидні, розграбунок і знищення селянства, руїна всіх вершинних осягів духовнотворчої культури, нудьга, розпуста, пияцтво, поганська дикунщина» [3, с. 210].

У контексті проблем морально-ціннісного характеру розгортається у романі колізія любові та вірності, зради та прощення. Мотив любові між Олегом Паладюком і Таїсою, котра, дізнавшись про вчинок Паладюка, не може йому пробачити, втрачає віру в їхні почуття, переростає у мотив самотності як моральної спокути. Так, наречена Олега залишається самотньою, бо втратила довіру до коханого, повіривши наклепам на нього. Довкола екзистенціалу любові будується модель існування всесвіту. Божа всесильна любов смертю Його сина рятує світ; знайти любов «як її створив Вседержитель: тільки один муж для своєї жони, в тайні великій, на весь вік земний і, мабуть, в ангельській дружбі на небесний вік» [3, с. 304], — мрія всього життя Олега Паладюка. Осягнення таємниці любові, здатність прощати стає порятунком для героїв роману «Спокутник і ключі землі», допомагає зберегти в їхніх душах «небесний образ Бога», який стає найбільшою святинєю, цінністю, є тим, що «пронизує собою весь душевно-духовний її [людини] світ, надаючи смислу усьому життю» (переклад мій. — Т. М.) [1, с. 141]. Так, Василь Барка закликає прожити це життя в ім'я нового синівського співіснування з Богом, у всесущій любові, мирі та вірі.

Світогляд Барки виразно християнський, спосіб відношення до світу у нього всуціль гуманістичний, він звучить закликом до всезагальної любові. Свій шлях життя Барка обирає ближче до Бога — як монахи-схимники. Християнська аксіологія стає в письменника одним із засобів філософського осягнення буття, мірилом відношення до світу і до людини у ньому.

Отже, у розкритті проблеми морально-ціннісної орієнтації особистості письменника важливу роль відіграють елементи християнської свідомості, часто у своїй формі глибоко символізовані. Самотність як внутрішнє покарання і моральна спокута за гріх зради, неволя як наслідок зневіри і втрати почуття свободи й незалежності, віри й любові як морально-психологічна дилема, самопожертва як внутрішнє «спасіння» людини, — основні питання морально-ціннісного бачення світу письменником.

Література:

1. Абишева А. К. О понятии «ценность» / А. К. Абишева // Вопросы философии. — 2002. — № 3. — С. 139–146.
2. Банацька Н. А. Християнські образи та мотиви в драматургії Лесі Українки (морально-ціннісні аспекти) : автореф. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук за спец. 10.01.01 «Українська література» / Банацька Наталія Анатоліївна. — Київ, 2000. — 16 с.
3. Барка В. Спокутник і ключі землі : [роман-притча] / Василь Барка. — Київ: «Орія», 1992. — 427 с.
4. Гордієнко А. Т. Аксіологічна драма ХХ ст. / А. Т. Гордієнко. — К.: Інститут філософії НАНУ, 1994. — 63 с.
5. Гуревич П. С. Философская антропология / П. С. Гуревич. — М.: NOTA BENE, 2001. — 456 с.
6. Каган М. С. Философская теория ценностей / Каган М. С. — СПб.: ТОО ТК «Петрополис», 1997. — 205 с.
7. Кармин А. С. Основы культурологии : морфология культуры / А. С. Кармин. — СПб.: Лань, 1997. — 509 с.
8. Пирог Г. В. Ціннісна природа релігії (аксіологічний аналіз християнства) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук : спец. 09.00.11 / Пирог Ганна Володимирівна. — К., 2005. — 18 с.
9. Савостьянова М. В. Аксіологічний аналіз парадигмальної науки или о роли ценностей в науке : [монографія] / М. В. Савостьянова. — К.: Изд. ПАРАПАН, 2009. — 260 с.
10. Соколов Ф. Є. Ціннісна природа філософського збагнення буття / Ф. Є. Соколов // Практична філософія. — 2004. — № 4. — С. 166–170.
11. Супрун В. І. Ценности и социальная динамика / Супрун В. І. // Наука и ценности. — М.: Прогресс, 1972. — С. 248–264.
12. Сухина И. Г. Аксіологічний підхід к проблеме интерпретации феномена культуры / И. Г. Сухина // Практична філософія. — 2004. — № 4. — С. 170–179.
13. Шелер М. Формализм в этике и материальная этика ценностей // Шелер М. Избранные произведения / Шелер М. — М.: Гнозис, 1994. — 490 с.

**The Religious Basis of Vasil Barka's Creative Thinking: an Axiological Aspect
(on the Example of the Novel «Spokutnyk i Kliuchi zemli»)**

The article deals with the writings by Vasil Barka, they are considered according to the axiological and religious paradigms. The peculiarities of the Christian values, the functioning and transformation of them in the texts by Vasil Barka are studied. The ways of the realization of the category «value», particularly its symbolic expression in the novel «Spokutnyk i kluchi zemli» are elucidated. Special attention is paid to the values and sense of life reflected in the writings by Vasil Barka.

УДК 821.161.2-32.091

Анна Муқан (Київ)

**МОДЕРНІСТСЬКІ ЗАСОБИ ТА ПРИЙОМИ ПСИХОЛОГІЗМУ
В НОВЕЛАХ Ю. КОСАЧА «НОКТЮРН В-MOLL»
ТА І. КОСТЕЦЬКОГО «ТОБІ НАЛЕЖИТЬ ЦІЛИЙ СВІТ»**

Художня література як спосіб образного пізнання світу завжди була і залишається джерелом знань про людину загалом і специфіку відбиття цього світу в індивідуальній свідомості зокрема. Микола Кодак у праці «Поетика як система» (1988) про це писав так: «Психологізм є родовою прикметою мистецтва слова, його іманентною властивістю сповіщати дещо про “душу”, про “внутрішній світ” людини» [3, с. 70]. За довгу історію свого розвитку література створила цілий арсенал власне літературних художніх засобів психологізації творів, а також опанувала різні способи висвітлення внутрішнього світу людини іншими видами мистецтва і навіть іншими науками. «Особливості поетики психологізму (в літературі. — А. Р.) втілюються перш за все в оповідних структурах твору: у зміні взаємозв'язків оповідних інтроспекцій та ретроспекцій, композиційних прийомах психологізму (драматизація і принцип “точки зору”...), еволюції балансу внутрішнього і зовнішнього відтворення, опису і зображення і, авжеж, у загальних (типологічних) і національно-літературних змінах у конструюванні характеру, які відбуваються за рахунок збільшення ваги психологічного аналізу — основного елементу психологізму як художньої системи, змін його якості, деталізації, уточнення і інтенсифікації художньо фіксуємих психологічних процесів» [10, с. 11]. Отже, психологізм у творі може виявлятися на всіх рівнях художнього тексту — у структурі нарративній, композиційній, часо-просторовій та образній.

Література ХХ ст. розвивалася в ріднісі панівного напрямку модернізму, який взявся творити новий духовний космос посередництвом принципу творчого осяяння, інтуїтивізму, втаємничення у трансцендентну сутність буття, в центрі якого знаходиться людина [5, с. 65]. При цьому відбувається оновлення художніх засобів для досягнення цієї мети. «Модерністська проза характеризується виробленням «власного» стилю, творенням своєрідних образів, не схожих ні на кого, що зумовлюється зміною естетичних настанов. Ідеал цілісної особистості зникає, письменник відмовляється від образності. Центральною цінністю визначається внутрішній світ митця...» [7, с. 43] і далі: «Модерному художньому творові характерна мова, що звільнена від лінгвістичного пуританства, в ньому переважають асоціації, химерні сцени, картини, видіння, немає наскрізного чіткого образу» [7, с. 44]. В колі саме цих тенденцій в європейському літературному просторі утвердилися таланти Юрія Косача та Ігоря Костецького, розквіт творчості яких припадає на період їхнього членства в МУРі. Творчість обох письменників ще надто мало досліджена. Над окремими аспектами творчого доробку Косача працюють Віра Агеева, Іван Васишин, Сергій Романов, Юрій Мариненко. Докладніше вивчається драматургія Костецького (Лариса Залеська-Онишкевич, Оксана Любенко, Світлана Матвієнко, Василь Яременко), натомість проза митця ще не здобулася на